

**КЕНЖЕГАЛИ САҒАДИЕВ
АТЫНДАҒЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БИЗНЕС
УНИВЕРСИТЕТІ**

**УНИВЕРСИТЕТ
МЕЖДУНАРОДНОГО БИЗНЕСА
ИМЕНИ КЕНЖЕГАЛИ
САГАДИЕВА**

БЕКІТЕМІН
Ғылыми кеңестің төрағасы
Махметова А.М.
«28» наурыз 2025 г.

**8D04101 «ЭКОНОМИКА» БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША
ДОКТОРАНТУРАҒА ҚАБЫЛДАУ ЕМТИХАНЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ
(ЭССЕ БЛОГЫ, БЕЙІНІ БОЙЫНША ЕМТИХАН СҰРАҚТАРЫ)**

Алматы, 2025

Докторантураға түсу емтиханының бағдарламасы (эссе блогы, бейіні бойынша емтихан сұрақтары) 8D04101 «Экономика» білім беру бағдарламасы бойынша докторантураға түсу емтихандарын өткізу үшін ҚР Үкіметінің 2018 жылғы 31 қазандағы қаулысымен бекітілген Жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидалары (өзгертулер мен толықтырулармен) негізінде жасалды.

Бағдарлама «Қаржы және есеп» кафедрасының отырысында талқыланып, оң шешім қабылданды (2025 жылғы «20» наурыздағы № 8_ хаттама).

Әзірлеушілер: PhD, доцент Зайтенова Н.К., э. ф. к., доцент Есжанова Ж. Ж., PhD, доцент Қалыбекова Д. Б., э. ф. к., доцент Урясова И. И., магистр, доцент Мырзаева У. А.

«Қаржы және есеп» кафедрасы меңгерушісі.
PhD, доцент

Н. К. Зайтенова

1. Жалпы ережелер

Бұл бағдарлама 8D04101 «Экономика» білім беру бағдарламасы бойынша докторантураға түсу емтиханын өткізу үшін әзірленген.

Емтиханның мақсаты: талапкерлердің теориялық және практикалық дайындық деңгейін, олардың өз бетінше ғылыми-зерттеу жұмыстарына, қолданбалы экономикалық проблемаларды талдауға және ұлттық және әлемдік деңгейдегі қазіргі тенденцияларды түсінуге қабілеттілігін бағалау. Емтихан экономикалық ғылымның негізгі салаларын және оны практикалық қолдануды қамтитын сұрақтардан тұрады.

Талапкерлерге қойылатын жалпы талаптар:

- Экономиканың негізгі теориялары мен тұжырымдамаларын терең түсіну.
- Қазақстан мен әлемнің экономикалық дамуының ағымдағы проблемалары мен үрдістерін сыни талдау қабілеті.
- Сандық және сапалық талдау әдістерін қолдану дағдылары.
- Ғылыми-зерттеу гипотезаларын тұжырымдай білу және оларды шешу жолдарын ұсына білу.
- Академиялық жазу және дәйексөз стилін меңгеру.

1. Эссе және емтихан сұрақтарының шамалық тізімі

2.1 Эссе шамалық тақырыптары

Макроэкономика және даму

- Жаһандық жеткізу тізбегінің пандемиядан кейінгі әлемдегі инфляция мен экономикалық тұрақтылыққа әсері.
- Жоғары белгісіздік жағдайындағы фискалдық және монетарлық саясаттың рөлі: соңғы дағдарыстардың сабақтары.
- Цифрландыру дәуіріндегі экономикалық өсу мен әл-ауқатты өлшеудің жаңа тәсілдері.

Микроэкономика және мінез-құлық экономикасы

- Жоғары инфляция жағдайында шешім қабылдаудың мінез-құлық аспектілері.
- Цифрлық платформалардың нарық құрылымы мен бәсекелестікке әсері.
- Зейін экономикасы және оның тұтынушылық мінез-құлыққа әсері

Қаржы және жаңа экономикалық ақиқат

- Дамыған және дамушы елдердегі мемлекеттік қарыздардың ұзақ мерзімді экономикалық тұрақтылыққа және инфляцияға әсері.
- Теңсіздіктің өсуі жағдайындағы әл-ауқат экономикасы: бағалаудың жаңа тәсілдері және саяси шешімдер.
- Халықтың қартаюы мен зейнетақы жүйелерінің өзгеруінің экономикалық салдары.

Эконометрика және зерттеу әдістері

- Үлкен деректерді (Big Data) экономикалық талдауда қолдану: жаңа мүмкіндіктер мен шектеулер.

- Экономикадағы себеп-салдарлық байланыстар: Машиналық оқыту әдістерін қолдану.
- Пандемия мен жаһандық дағдарыстардың экономикалық салдарын эконометрикалық талдау.

Институционалдық экономика және даму

- Сыбайлас жемқорлық және оның экономикалық дамуға әсері: өлшеу мен күресудің жаңа тәсілдері.
- Инновациялар мен цифрлық трансформацияны ынталандырудағы мемлекеттік басқарудың рөлі.
- Санкциялар экономикасы: тиімділігі және ұзақ мерзімді салдары.

Ұсынылатын Эссе көлемі: 700-800 сөз.

Бағалау критерийлері:

- Тақырыпты ашудың тереңдігі мен толықтығы.
- Баяндаудың қисындылығы мен дұрыстығы.
- Сыни талдау мен түпнұсқа идеялардың болуы.
- Өзекті әдебиеттер мен дереккөздерді пайдалану.
- Академиялық стиль мен дизайн талаптарын сақтау.
- Сұхбаттасу барысында өз көзқарасын қорғай білу.

2.2 Емтихан сұрақтарының мазмұны мен тақырыбы

Емтихан үш негізгі блокқа бөлінген экономикалық ғылым мен практиканың негізгі бағыттарын қамтиды:

Блок 1. Микроэкономиканың, макроэкономиканың іргелі тұжырымдамалары мен модельдері және деректерді талдау негіздері.

Микроэкономика: сұрақтар тұтынушылар мен фирмалардың мінез-құлқына, әртүрлі нарықтық құрылымдарға (мінсіз бәсекелестік, монополия, олигополия), баға белгілеуге, ақпараттық асимметрияға, сыртқы әсерлерге, қоғамдық тауарларға және мінез-құлық экономикасының элементтеріне қатысты. Талапкер әртүрлі нарықтық жағдайларда оңтайландыру, тепе-теңдік және тиімділік принциптерін түсінуді көрсетуі керек.

Макроэкономика: сұрақтар негізгі макроэкономикалық көрсеткіштер (ЖІӨ, инфляция, жұмыссыздық), модельдер (айналым, IS-LM), фискалдық және монетарлық саясат құралдары, экономикалық өсу және іскерлік цикл теориялары туралы білімді тексереді. Ұлттық экономиканы қалыптастыру және тұрақтандыру тетіктерін түсіну күтіліледі.

Деректерді талдау негіздері: классикалық сызықтық регрессияның негізгі алғышарттары, осы алғышарттарды бұзу мәселелері (мультиколлинеарлық, гетероскедастикалық, автокорреляция) және параметрлерді бағалау және статистикалық гипотезаларды тексеру принциптері бойынша сұрақтарды қамтиды. Сандық экономикалық талдау үшін әдістемелік аппарат туралы білімді көрсету маңызды.

2-Блок. Ұлттық деңгейдегі экономиканың өзекті мәселелері

Ұлттық даму: мәселелер экономикалық өсудің факторлары мен кедергілерін, адами капиталдың рөлін, кедейшілік пен табыс теңсіздігі мәселелерін, индустрияландыру стратегиясын және білім экономикасына көшуді қозғайды. Жеке ел деңгейінде даму үшін қиындықтар мен мүмкіндіктерді түсіну бағаланады.

Институционалдық экономика: институттардың рөлі (ресми және бейресми), мемлекеттік басқару сапасы, сыбайлас жемқорлық, меншік құқығы, сондай-ақ институционалдық өзгерістер теориясын нақты экономикаларға қолдану туралы сұрақтарды қамтиды.

Заманауи технологиялар және экономика: жасанды интеллект, гиг-экономика, платформалық компаниялар, үлкен деректер, роботтандыру және киберқауіпсіздік еңбек нарықтарына, өндірістік үрдістерге және ұлттық деңгейдегі салалардың құрылымына әсерін қарастырады.

Әлеуметтік аспектілер: мәселелер демографиялық сын-қатерлерге (халықтың қартаюуы, көші-қон), сондай-ақ экономикалық дамудағы білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік капиталдың рөліне қатысты.

Қолданбалы саясат: ұлттық міндеттер (мысалы, инфляциямен күресу, ШОБ ынталандыру), сондай-ақ тұрақты қаржы және мемлекеттік - жекеменшік әріптестік тұжырымдамалары контекстінде фискалдық және монетарлық саясаттың нақты құралдарын түсіну бағаланады.

Блок 3. Әлемдік экономика мен халықаралық қатынастардың қазіргі даму тенденциялары

Халықаралық сауда және қаржы: мәселелер халықаралық сауда теорияларына (салыстырмалы артықшылықтар, Хекшер-Олин), саудадағы кедергілерге, валюта бағамдарына, тікелей шетелдік инвестицияларға, ТҰК рөліне және жаһандық құн тізбегіне қатысты. Халықаралық алмасудың механизмдері мен салдарын түсіну бағаланады.

Экономикалық интеграция және институттар: экономикалық интеграцияның нысандары мен артықшылықтары (кеден одақтары, еркін сауда аймақтары), халықаралық экономикалық ұйымдардың (ДСҰ, ХВҚ, Дүниежүзілік банк) рөлі туралы мәселелерді қамтиды.

Жаһандық сын-қатерлер: климаттың өзгеруінің, пандемияның, геосаяси тәуекелдердің, санкциялардың, энергетикалық ауысудың және азық-түлік қауіпсіздігінің экономикалық салдарына әсерін қамтиды. Жаһандық проблемаларды және олардың әлемдік және ұлттық экономикаларға әсерін түсіну бағаланады.

Цифрлық трансформация және жаңа құбылыстар: цифрлық экономиканың, цифрлық алшақтықтың, технологиялардың дамуының халықаралық экономикалық қатынастарға әсерін қамтиды.

Әлеуметтік және дәстүрлі емес аспектілер: «жасыл» экономика, «бақыт экономикасы», жаһандық деңгейдегі әлеуметтік кәсіпкерлік, қаржылық инклюзия және «мидың ағуы» мәселелері.

Бағалау критерийлері:

Жауаптың толықтығы мен тереңдігі: сұрақ тақырыбы қаншалықты толық ашылған, негізгі ұғымдар, теориялар мен модельдер туралы білім.

Логикалық және құрылымдылық: баяндаудың анықтығы, дәлелдердің дәйектілігі, ақпаратты жүйелеу мүмкіндігі.

Аналитикалық қабілеттер: ұсынылған деректерді талдау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, негізделген қорытынды жасау мүмкіндігі.

Білімді қолдану: теориялық білімді практикалық жағдайларға, оның ішінде Қазақстан экономикасының ерекшеліктеріне және әлемдік үрдістерге қолдану мүмкіндігі.

Эрудиция және сыни ойлау: қосымша ақпаратқа ие болу, әртүрлі тәсілдерді сыни тұрғыдан бағалай білу, заманауи мәліметтер мен зерттеулермен жұмыс жасау.

Презентацияның академиялық стилі: терминологияның дұрыстығы, түсініксіздіктің болмауы.

Негізгі әдебиеттер

1. Pindyck, Robert S., Rubinfeld, Daniel L. Microeconomics. 10th ed. Pearson, 2022.
2. Varian, Hal R. Intermediate Microeconomics: A Modern Approach. 9th ed. W. W. Norton & Company, 2014.
3. Blanchard, Olivier. Macroeconomics. 8th ed. Pearson, 2021.
4. Dornbusch, Rudiger, Fischer, Stanley, Startz, Richard. Macroeconomics. 13th ed. McGraw-Hill Education, 2018.
5. Mankiw, N. Gregory. Principles of Macroeconomics. 9th ed. Cengage Learning, 2021.
6. Gujarati, Damodar N., Porter, Dawn C. Basic Econometrics. 5th ed. McGraw-Hill/Irwin, 2009.
7. Wooldridge, Jeffrey M. Introductory Econometrics: A Modern Approach. 6th ed. Cengage Learning, 2016.
8. Greene, William H. Econometric Analysis. 8th ed. Pearson, 2018.
9. Todaro, Michael P., Smith, Stephen C. Economic Development. 13th ed. Pearson, 2020.
10. Acemoglu, Daron, Robinson, James A. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty. Crown Business, 2012.
11. North, Douglass C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, 1990.
12. Ostrom, Elinor. Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge University Press, 1990.
13. Krugman, Paul R., Obstfeld, Maurice, Melitz, Marc J. International Economics: Theory & Policy. 12th ed. Pearson, 2021.
14. Hill, Charles W.L., Hult, G. Tomas M. International Business: Competing in the Global Marketplace. 13th ed. McGraw-Hill Education, 2022.

Қосымша әдебиеттер

1. Kahneman, Daniel. Thinking, Fast and Slow. Farrar, Straus and Giroux, 2011.
2. Thaler, Richard H., Sunstein, Cass R. Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness. Yale University Press, 2008. (Anniversary ed. with new preface: 2021).

3. Ariely, Dan. Predictably Irrational. HarperCollins, 2008.
4. Nash, John F., Jr. "Equilibrium Points in N-Person Games." Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. Vol. 36, No. 1, 1950, pp. 48-49.
5. Dixit, Avinash K., Nalebuff, Barry J. The Art of Strategy: A Game Theorist's Guide to Success in Business and Life. W. W. Norton & Company, 2008.
6. Rajan, Raghuram G. Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy. Princeton University Press, 2010.
7. Brynjolfsson, Erik, McAfee, Andrew. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W. W. Norton & Company, 2014.
8. Varian, Hal R. "Big Data: New Tricks for Econometrics." Journal of Economic Perspectives. Vol. 28, No. 2, 2014, pp. 3-28.
9. Erikson, T., Prince, D. "The Effects of AI on the Labour Market." Journal of Economic Perspectives, Vol. 33, No. 3, 2019, pp. 203-228.
10. Бобков, В.Н. и др. Неравенство доходов и качество жизни населения России. Экономика, 2018. (This specific title is in Russian as it refers to a Russian context).
11. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development): Annual reports like OECD Economic Outlook (e.g., latest 2024 edition) and specialized reports on digital economy, employment, climate. Available at www.oecd.org.
12. World Bank: Annual report World Development Report (e.g., 2019 "The Changing Nature of Work", 2023 "Migrants, Refugees, and Societies"). Available at www.worldbank.org.
13. IMF (International Monetary Fund): Annual report Fiscal Monitor (e.g., April 2024). Available at www.imf.org.
14. IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change): Reports of the Sixth Assessment Report (AR6) (published 2021-2023). Available at www.ipcc.ch.
15. WTO (World Trade Organization): Annual reports World Trade Report. Available at www.wto.org.
16. ILO (International Labour Organization): Reports World Employment and Social Outlook. Available at www.ilo.org.
17. BIS (Bank for International Settlements): Reports and working papers, especially on Central Bank Digital Currencies (CBDC) and global financial stability. Available at www.bis.org.
18. United Nations (UN): Annual reports World Economic Situation and Prospects and The Sustainable Development Goals Report. Available at www.un.org.
19. Athey, Susan, Imbens, Guido. Causal Inference: New Methods for Empirical Economics. (Focus on their articles in leading journals like American Economic Review, Econometrica, Quarterly Journal of Economics).
20. Specialized Journals: Track articles in leading economic journals such as American Economic Review, Econometrica, Quarterly Journal of Economics, Journal of Economic Perspectives, Journal of International Economics, Journal of Development Economics, as well as working papers from NBER (www.nber.org) and CEPR (cepr.org).